

CYNGOR SIR YNYS MÔN

PWYLLGOR:	ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD:	5 RHAGFYR 2017
TEITL YR ADRODDIAD:	ADOLYGU'R STRATEGAETH A'R FFRAMWAITH RHEOLI RISG
PENNAETH GWASANAETH:	Marc Jones, Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 01248 752601 MarcJones@ynysmon.gov.uk
AWDUR YR ADRODDIAD: FFÔN: E-BOST:	Julie Jones, Rheolydd Risg ac Yswiriant 01248 752609 juliejones@ynysmon.gov.uk

Natur a Rheswm dros Adrodd:

Yn unol â Chylch Gorchwyl y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, mae'n rhaid iddo adolygu sut mae trefniadau rheoli risg yn cael eu datblygu, eu gweithredu a'u gwreiddio o fewn gweithgareddau'r Cyngor, gan gynnwys llunio adroddiadau a chyflwyno argymhellion i'r Cyngor ar ddigonolrwydd y trefniadau hynny. Yn ychwanegol, mae polisi Rheoli Risg y Cyngor yn ei gwneud yn ofynnol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu adolygu priodoldeb ei brosesau rheoli risg a sicrwydd. Mae'r adroddiad hwn yn darparu adolygiad o'r prosesau i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu eu hystyried.

Rhagarweiniad

1. Cymeradwywyd y Polisi Rheoli Risg gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Mai 2015. Mae'r polisi'n nodi bod gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gyfrifoldeb am adolygu priodoldeb y prosesau rheoli risg a sicrwydd sydd ar waith. Ochr yn ochr â'r Canllawiau Rheoli Risg cysylltiedig, y polisi hwn yw'r sail ar gyfer dull y Cyngor o reoli risgiau. Mae'r dogfennau hyn ynghlwm wrth yr adroddiad hwn er gwybodaeth.

Adolygu'r Strategaeth a'r Fframwaith Rheoli Risg

2. Mae'n ddoeth adolygu priodoldeb y dogfennau hyn o bryd i'w gilydd er mwyn rhoi trosolwg i'r Pwyllgor hwn o briodoldeb y broses rheoli risg. Cynhaliodd y Pennaeth Archwilio a Risg a'r Rheolydd Risg ac Yswiriant adolygiad yn ystod chwarter 2, ar y cyd â'r UDA a'r Penaethiaid.
3. Canfu'r adolygiad fod y broses ei hun yn un safonol a'i bod yn gyson â phrosesau sefydliadau eraill. Roedd yn ymddangos fodd bynnag nad yw'r prosesau wedi gwreiddio'n llwyr o fewn arferion gwaith y Cyngor, gan arwain at broses sy'n ymarfer ticio blychau yn hytrach nag un sy'n gyfrwng hanfodol ar gyfer gwneud penderfyniadau effeithiol a gwybodus.
4. Yn unol â'r prosesau a sefydlwyd, mae'n rhaid i bob Gwasanaeth adolygu a chyflwyno cofrestrau risg eu gwasanaeth bob chwarter. Bu unrhyw risgiau coch neu ambr yn cael eu cyfeirio at yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth fel y gellir ystyried eu cynnwys ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol. Gofynnwyd i'r Gwasanaethau hefyd am ddiweddariad ar gyfer unrhyw fesurau lliniaru sydd angen eu gweithredu er mwyn rheoli risgiau corfforaethol. Canfu'r adolygiad nad oedd yr holl wasanaethau yn cyflwyno'r diweddariadau hyn, ac nad oedd y wybodaeth a oedd yn cael ei chyflwyno yn ychwanegu fawr ddim o werth a'i bod, yn aml, wedi dyddio hefyd. Er mwyn gwella'r sefyllfa hon, cytunwyd bod y cyfrifoldeb am ofyn am ddiweddariadau a Chofrestrau Risg Gwasanaeth yn trosglwyddo o'r Tîm Perfformiad i'r Rheolydd Risg ac Yswiriant a bod y Rheolydd Risg ac Yswiriant hefyd yn cwrdd â phob Pennaeth Gwasanaeth o leiaf bob chwe mis i drafod eu risgiau.

5. Canfu'r adolygiad bod trefn wedi ei sefydlu i'r UDA adolygu'r Gofrestr Risg Gorfforaethol bob chwarter yn unol a'r Polisi a Chanllawiau Rheoli Risg. Tra bod y drefn hon wedi ei weithredu bu lithro am gyfnod gan olygu bod yr UDA heb adolygu'r Gofrestr Risg Gorfforaethol yn ystod hanner cyntaf 2017. Er mwyn sicrhau bod arferion rheoli risg yn gwreiddio'n gadarn dylai'r UDA ystyried pob risg sy'n gysylltiedig â'r holl faterion a gyflwynir i'w sylw a sicrhau bod cofnod ohonynt yn y gofrestr risg berthnasol (corfforaethol, gwasanaeth, partneriaeth neu brosiect). Er mwyn mynd i'r afael â'r mater hwn, mae'r UDA wedi cytuno i'r Rheolydd Risg ac Yswiriant fynychu cyfarfod o'r UDA o leiaf unwaith bob tri mis i'w cynorthwyo i adolygu'r Gofrestr Risg Gorfforaethol. Bydd hyn yn caniatáu i'r Rheolydd Risg ac Yswiriant gyflwyno'r Gofrestr Risg Gorfforaethol i'r Pwyllgor hwn a Chyfarfod Busnes y Pwyllgor Gwaith / UDA ddwywaith y flwyddyn.
6. Canfu'r adolygiad hefyd nad oes gan Aelodau a Swyddogion bob amser yr holl wybodaeth am y risgiau cysylltiedig pan fônt yn gwneud penderfyniadau. Y rheswm am hyn yw mai anaml iawn y cwblheir y rhan o'r adroddiad pwyllgor safonol sy'n nodi risgiau ac nid oes unrhyw drefn wedi ei sefydlu ar gyfer cynnig sylwadau ar y risgiau hyn nac i ystyried eu cynnwys ar y gofrestr risg briodol. Yn ystod trafodaethau gyda'r UDA, ystyriwyd bod angen adolygu'r templed safonol ar gyfer adroddiadau pwyllgor i roi sylw i hynny a materion eraill. Yn y cyfamser, mae canllawiau'n cael eu paratoi ar yr hyn y dylid ei gynnwys yn y rhan o'r adroddiad sy'n ymwneud â risg.
7. Yn olaf, nododd yr adolygiad, er bod uwch reolwyr a rheolwyr canol wedi derbyn hyfforddiant ar reoli risg yn 2014, ni chynhigiwyd unrhyw hyfforddiant i Aelodau Etholedig. Felly, mae trefniadau'n cael eu gwneud i ddarparu hyfforddiant i Aelodau Etholedig hefyd. Yn yr un modd, gofynnwyd i Benaethiaid Gwasanaeth sut fath o hyfforddiant fyddai o fudd iddynt a'u rheolwyr er mwyn sicrhau y darperir hyfforddiant addas ar eu cyfer.
8. Ers yr adolygiad, cymerwyd y camau a nodir ym mharagraffau 5 a 6 uchod. Cyflwynodd pob Gwasanaeth Gofrestr Risg Gwasanaeth wedi ei ddiweddarau ar ddiwedd chwarter 2 fel bod modd cyflwyno Cofrestr Risg Gorfforaethol ddiweddaredig i'r UDA ar gyfer trafodaeth yn ei gyfarfod ar 6 Tachwedd 2017. Mae'r Rheolydd Risg ac Yswiriant hefyd wedi cwrdd â thri Phennaeth Gwasanaeth neu wedi mynychu eu timau rheoli i drafod eu risgiau ac mae trefniadau mewn llaw i gwrdd â dau Bennaeth Gwasanaeth arall a'u timau rheoli cyn y Nadolig.

Argymhelliad

9. Gofynnir i'r Pwyllgor nodi cynnwys yr adroddiad hwn a chymryd sicrwydd, er bod gwaith i'w wneud i wreiddio'r arferion rheoli risg yn llawn drwy'r Cyngor, fod cynnydd wedi'i wneud ac yn parhau.

Polisi Rheoli Risg

Cyd-destun

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn sefydliad amrywiol sydd yn ymrwymo i ddarparu gwasanaethau o ansawdd, sy'n gynaliadwy ac sy'n rhoi gwerth am arian i'r gymuned. Drwy ddarparu arweinyddiaeth gymunedol gref a thrwy weithio mewn partneriaeth, mae'r Cyngor yn ymrwymo i wireddu'r weledigaeth yn ein strategaeth gymunedol a'r Cynllun Corfforaethol.

Diffinnir risg fel *“digwyddiad a fyddai, petai'n digwydd, yn cael effaith ar ein gallu i gyflawni ein hamcanion yn llwyddiannus”*. Mae'r Cyngor yn cydnabod bod risgiau ynghlwm wrth ein holl weithgareddau a bod dyletswydd arnom i reoli'r risgiau hyn mewn ffordd gytbwys, strwythuredig a chost effeithiol. Felly, ystyrir y broses o nodi, asesu, rheoli a monitro risg yn rhan annatod o'r broses reoli. O ganlyniad, byddwn mewn sefyllfa gryfach i wella ein gallu i ddarparu gwasanaethau, cyflawni ein hamcanion a sicrhau gwerth am arian.

Gweledigaeth

Y weledigaeth ar gyfer rheoli risg yw ei fod yn darparu fframwaith i reoli risg o fewn terfynau y cytunwyd arnynt er mwyn cyflawni'r canlyniadau dymunol ar lefel corfforaethol, gwasanaeth a phrosiect.

Os na fyddwn yn nodi, asesu a rheoli ein risgiau gall hynny arwain at wariant sylweddol nad yw yn y gyllideb, difrod i'n henw da a hyder y gymuned.

Mae'n cael ei gydnabod bod rhaid derbyn rhywfaint o risg er mwyn cyflawni ein hamcanion. Ein polisi, felly, yw sicrhau diwylliant o gymryd risgiau gwybodus lle yr ydym yn eglur am y risgiau hynny yr ydym wedi dewis eu derbyn a'r rhai yr ydym wedi dewis i beidio derbyn.

Amcanion

Amcanion polisi rheoli risg y Cyngor yw:

1. Datblygu dull gweithredu cyson ar gyfer rheoli risg ar draws y Cyngor.
2. Ymgorffori rheoli risg fel rhan annatod o broses reoli'r Cyngor, a sicrhau cysylltiadau clir gyda Chynlluniau Gwasanaeth.
3. Sicrhau diwylliant rhagweithiol sy'n ymwybodol o risg ar draws pob rhan o'r Cyngor, lle mae risg yn cael ei chymryd (neu beidio) yn wybodus ym mhob penderfyniad a gweithred o bwys.
4. Cynnal a gwella hyder cwsmeriaid yn ein gallu i gyflawni ein hymrwymadau.
5. Lleihau'r posibilrwydd o weithgarwch neu gostau ariannol heb eu cynllunio, a'u heffaith ar enw da'r Cyngor a'r gallu i gyflawni ein hamcanion.
6. Rheoli risg yn unol ag arferion gorau, ymrwymadau statudol a Rhaglen Cymru ar gyfer Gwella.
7. Gweithio gyda'n partneriaid a'n darparwyr i ddatblygu dull cyffredin o gyflawni ein hamcanion rheoli risg.

Egwyddorion

Mae'r egwyddorion allweddol canlynol yn nodi sut bydd y Cyngor yn cyflawni ein amcanion ar gyfer rheoli risg:

1. Mae rheoli risg yn broses barhaus ac nid yw'n ddigwyddiad. Mae'r broses ar gyfer rheoli risg yn sicrhau bod risgiau allweddol yn cael eu nodi, eu gwerthuso, eu monitro'n barhaus a'u lliniaru lle mae angen hynny i lefel dderbyniol.
2. Rhaid i wybodaeth risg gael ei nodi, ei hasesu a'i rheoli a rhaid adrodd arni yn amserol, yn gywir, yn berthnasol a chan roi sylw digonol i'r risgiau allweddol er mwyn cefnogi'r broses o wneud penderfyniadau rheoli.
3. Mae'r broses ar gyfer rheoli risg yn rhan annatod o reoli a chwblhau'n llwyddiannus unrhyw weithgaredd, prosiect neu broses.
4. Dylai rheoli risg fod yn hollgynhwysol ond nid yn feichus nac yn fiwrocraidd, nac ychwanegu'n afresymol at y gost o redeg y Cyngor.

Swyddogaethau a Chyfrifoldebau

Y prif swyddogaethau a chyfrifoldebau yw:

- *Prif Weithredwr a'r UDA*
Y Prif Weithredwr sy'n gyfrifol am reoli risg mewn modd effeithiol ar draws y Cyngor gyda chefnogaeth yr Uwch Dim Arweinyddiaeth a'r swyddogion sydd â'r cyfrifoldeb statudol am wasanaethau penodol. Mae'r Prif Weithredwr a'r UDA yn gyfrifol am sicrhau bod y Gofrestr Risg Gorfforaethol yn gywir a bod y risgiau yn cael eu rheoli'n dda.
- *Penaethiaid Gwasanaeth a Phenaethiaid*
Mae pob Pennaeth Gwasanaeth yn gyfrifol am weithredu'r Polisi Rheoli Risg ac am sicrhau bod risgiau gwasanaeth yn cael eu rheoli'n dda yn eu maes cyfrifoldeb nhw ac, ar y cyd, mae'r Penaethiaid yn gyfrifol am gefnogi'r Prif Weithredwr a'r UDA i reoli Risgiau Corfforaethol.
- *Aelodau Etholedig*
Yn gyfrifol am lywodraethaint da o ran darparu gwasanaethau ar gyfer y gymuned a sicrhau fod gan Swyddogion y Cyngor drefniadau rheoli risg effeithiol yn eu lle.
- *Pwyllgor Gwaith*
Yn gyfrifol am gymeradwyo Polisi Rheoli Risg y Cyngor, yr Awydd i gymryd Risg ac am oruchwylio'r Gofrestr Risg Gorfforaethol.
- *Pwyllgor Archwilio*
Yn gyfrifol am adolygu priodoldeb y prosesau rheoli risg a sicrwydd.
- *Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol*
Sgriwtineiddio risgiau o bwys mawr.
- *Pob Gweithiwr*
Mae'n ddyletswydd ar bob gweithiwr i reoli risg.

Gweithdrefnau Rheoli Risg

Darperir canllawiau pellach i gefnogi gweithrediad y polisi hwn yng Nghanllawiau Rheoli Risg y Cyngor.

Canllawiau Rheoli Risg

1. Rhagarweiniad

1.1 Cefndir

Yn ei Bolisi Rheoli Risg, mae'r Cyngor yn cydnabod bod risgiau ynghlwm wrth ein holl weithgareddau, a bod gennym ddyletswydd i reoli'r rhain mewn modd cytbwys, strwythuredig a chost effeithiol. Ystyrir y broses ar gyfer rheoli risg fel rhan annatod o'n prosesau rheoli a gwneud penderfyniadau rheoli ac mae'n cyfrannu at gyflawni ein hamcanion.

1.2 Pwrpas

Pwrpas y ddogfen hon yw helpu i reoli risg a cheisio cydymffurfio â'r datganiad polisi. Mae'n rhoi arweiniad i ni mewn perthynas â'n dull o reoli risg a sut a ble i'w ddefnyddio yn y cyngor.

1.3 Diffiniad

"Risg" yw'r ansicrwydd o ran canlyniad gweithredoedd neu ddigwyddiadau, boed yn gyfle positif neu'n fygythiad negyddol. Ein diffiniad ni o risg yw "digwyddiad a fyddai, petai'n digwydd, yn cael effaith ar ein gallu i gyflawni ein hamcanion yn llwyddiannus".

Yn aml, ceir dryswch rhwng ystyr risgiau a materion. Mae **"mater"** yn cyfeirio at ganlyniadau rhywbeth sydd eisoes wedi digwydd a'r camau rheoliad sydd ar y gweill neu sydd wedi eu cynllunio ar gyfer eu lliniaru.

1.4 Gofynion Rheoleiddiol

Mae Rhaglen Cymru ar gyfer Gwella (WPI) 2010 yn mynnu fod pob awdurdod lleol yng Nghymru yn sicrhau gwelliant parhaus drwy gymryd rôl fwy rhagweithiol wrth ddarparu eu swyddogaethau ar lefel strategol a gweithredol. Mae cynhyrchu Cofrestrau Risgiau sy'n seiliedig ar wasanaethau a Chofrestr Risg Gorfforaethol yn elfennau pwysig o ofynion y WPI.

Rhaid i'r Cyngor gyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol sy'n cynnwys asesiad o reoli risg yn y Cyngor a mecanweithiau rheoli mewnol a'u heffeithiolrwydd o safbwynt ymarferol.

2. Swyddogaethau a chyfrifoldebau

Isod, gweler y swyddogaethau a'r cyfrifoldebau ar gyfer rheoli risg yn y Cyngor.

2.1 Prif Weithredwr a Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA)

- Dan arweiniad y Prif Weithredwr, mae'r UDA yn gyfrifol am reoli risg yn effeithiol ar draws y Cyngor. Gwneir hyn drwy:
Sicrhau bod gweithdrefnau Rheoli Risg yn parhau i fod yn addas i'r pwrpas ac yn gweithredu'n effeithiol.
- Hyrwyddo diwylliant o reoli risg o fewn y Cyngor.
- Sicrhau bod y Gofrestr Risg Gorfforaethol yn gywir a bod y risgiau'n cael eu rheoli'n dda ac yn cael eu hystyried yn briodol wrth wneud penderfyniadau corfforaethol.
- Bod cofrestrau risg yn cael eu hadolygu gyda'r Penaethiaid Gwasanaeth fel rhan o gyfarfodydd goruchwyllo rheolaidd i sicrhau bod y risgiau yn parhau'n berthnasol, bod risgiau sy'n dod i'r amlwg yn cael eu nodi, a bod camau gweithredu'n cael eu

2.2 Penaethiaid Gwasanaeth & Phenaethiaid

Mae pob Pennaeth Gwasanaeth yn gyfrifol am:

- Weithredu Rheoli Risg yn eu maes cyfrifoldeb.
- Nodi a gwerthuso'n rheolaidd y risgiau sylweddol a wynebir yn eu maes cyfrifoldeb a chymryd camau i sicrhau bod y rhain yn cael eu rheoli mor effeithiol â phosibl.
- Monitro ac uwch-gyfeirio gwybodaeth mewn modd amserol.
- Gyda'i gilydd, mae'r Penaethiaid yn gyfrifol am gefnogi'r Prif Weithredwr a'r UDA i reoli Risgiau Corfforaethol.

2.3 Aelodau Etholedig

Mae pob Aelod yn gyfrifol am:

- Lywodraethiant da wrth ddarparu gwasanaethau i'r gymuned leol gan sicrhau felly fod swyddogion y cyngor yn sefydlu prosesau rheoli risg effeithiol;
- Sicrhau bod risgiau'n cael eu hystyried fel rhan o'r broses o wneud penderfyniadau;
- Deall y risgiau corfforaethol sy'n wynebu'r cyngor, a bod yn ymwybodol o'r modd y mae'r risgiau hyn yn cael eu rheoli;
- Dwyn sylw at risgiau nad ydynt wedi eu nodi eisoes (ar gyfer sylw'r swyddogion)

Yn ogystal, mae gan Aelodau sy'n gwasanaethu ar y Pwyllgor Gwaith, Pwyllgor Archwilio, a'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol y cyfrifoldebau penodol canlynol: -

2.3.1 Pwyllgor Gwaith

- Dal y Prif Weithredwr a'r UDA i gyfrif am weithredu gweithdrefnau addas i'r pwrpas ar gyfer rheoli risg;
- Cymeradwyo'r Polisi Rheoli Risg a'r Awch o ran Risg;
- Goruchwyllo'r Gofrestr Risg Gorfforaethol, gan sicrhau ei bod yn gywir a bod y risgiau'n cael eu rheoli'n effeithiol;
- Sicrhau bod adnoddau digonol ar gael i reoli risg.

2.3.2 Pwyllgor Archwilio

Yn gyfrifol am adolygu pa mor briodol yw'r prosesau rheoli risg a sicrwydd sydd wedi cael eu sefydlu. Er mwyn gwneud hyn, bydd yn:

- Adolygu ac yn cymeradwyo'r Polisi a'r Canllawiau Rheoli Risg
- Monitro a chyflwyno sylwadau mewn perthynas â'r modd y mae'r Gofrestr Risg Gorfforaethol yn cael ei rheoli.

2.3.3 Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol

- Risgiau tyngedfennol o fewn portffolio Aelodau'r Pwyllgor Gwaith
- Sicrhau bod unrhyw risgiau cysylltiedig wedi cael eu hystyried wrth sgriwtineiddio penderfyniadau a wnaed gan y Pwyllgor Gwaith.

2.4 Tîm Cynllunio a Rheoli Perfformiad Corfforaethol

Bydd y Tîm Cynllunio a Rheoli Perfformiad Corfforaethol yn cefnogi gwasanaethau i weithredu'r broses rheoli risg yn effeithiol. Mae'r tîm yn sicrhau bod risgiau a nodwyd yn cael sylw priodol drwy weithredu mesurau effeithiol i liniaru risgiau gan ymgorffori egwyddorion rheoli perfformiad a rheolaeth fewnol.

2.5 Rheolwr Risg ac Yswiriant

- Sicrhau bod fframwaith rheoli risg priodol yn ei le, sy'n addas i'r pwrpas ac yn cael ei weithredu'n gyson ar draws y cyngor.

- Yn gyfrifol am ddatblygiad parhaus y fframwaith rheoli risg a'i gydlynu, ac am gadarnhau gwybodaeth mewn perthynas â rheoli risg at ddibenion cyflwyno adroddiadau.

2.6 Mae Archwilio Mewnol

Mae'r swyddogaeth Archwilio Mewnol yn darparu sicrwydd annibynnol ar effeithiolrwydd y gweithdrefnau a'r mecanweithiau rheoli mewnol sydd wedi cael eu sefydlu i liniaru risgiau ar draws y cyngor. Mae hefyd yn cynnig her annibynnol i sicrhau bod egwyddorion a gofynion rheoli risg yn cael eu mabwysiadu yn gyson ar draws y cyngor. Bydd Archwilio Mewnol yn defnyddio gwybodaeth o'r fframwaith rheoli risg i lywio eu cynllun archwilio yn seiliedig ar risg.

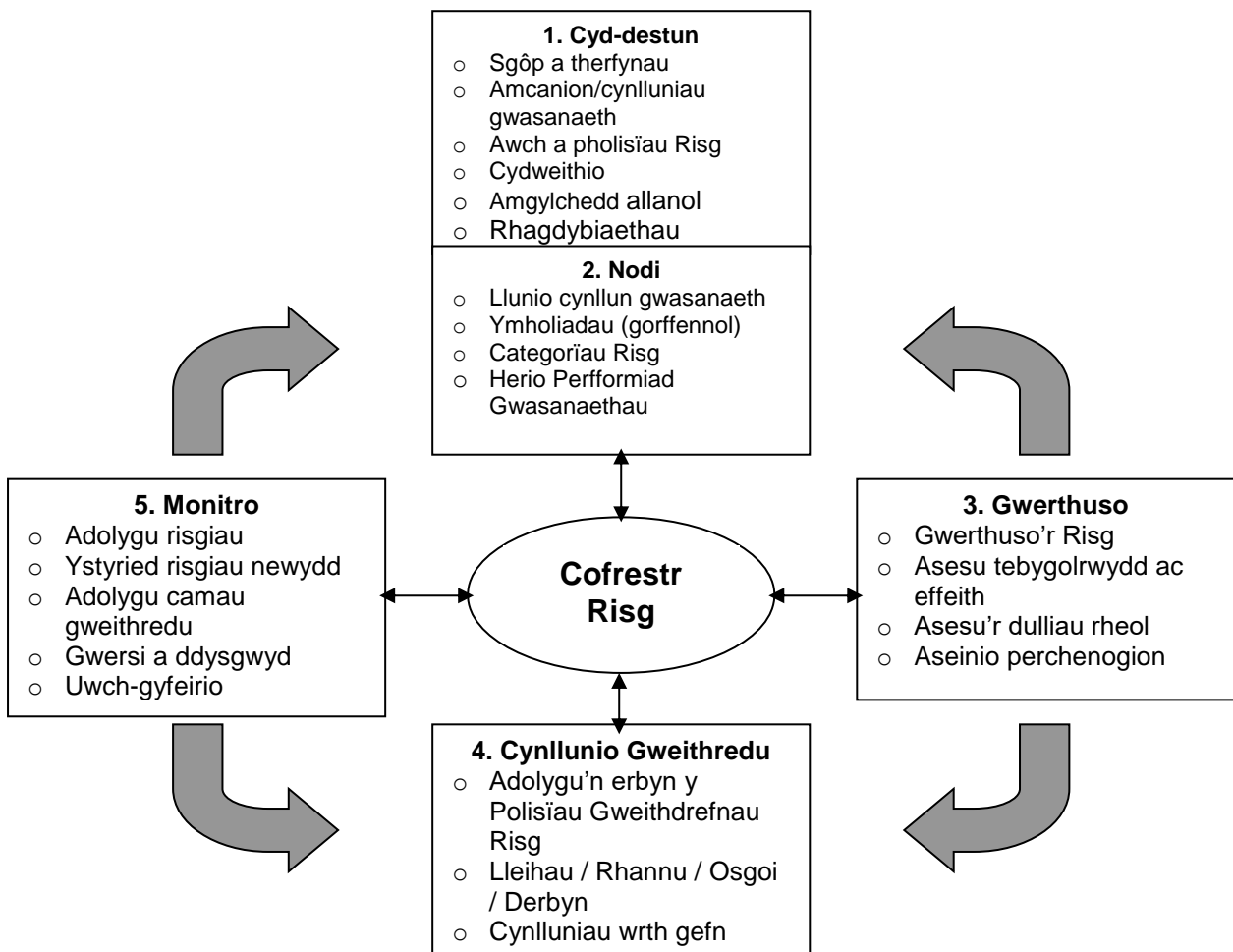
2.7 Pob aelod o staff

Mae'r holl staff yn gyfrifol am nodi risgiau yn ogystal â chyfleoedd wrth gyflawni eu dyletswyddau o ddydd i ddydd ac am gymryd camau priodol i reoli risg, neu sicrhau bod person cyfrifol yn cael gwybod.

3. Y Broses Asesu Risg

Mae'r broses ar gyfer nodi, asesu, rheoli a monitro risg yn rhan annatod o'r broses reoli. Allwedd i lwyddiant ein hamcanion yw adnabod ac asesu risgiau'n barhaus a chymryd camau priodol i'w lliniaru. Bydd yr amgylchedd allanol sy'n newid a'r penderfyniadau a wneir wrth redeg y Cyngor yn newid yn barhaus statws risgiau a nodwyd a risgiau newydd sy'n dod i'r amlwg. Yn Ffigur 1, ceir trosolwg o'r broses asesu risg.

Ffigur 1 – Proses Asesu Risg

Y gofrestr risg (atodiad 5) yw'r modd yr ydym yn dogfennu ein risgiau. Ei diben yw darparu dull cyson ar gyfer casglu gwybodaeth ynghylch risg. Ei phrif bwrpas yw helpu i sicrhau ein bod yn gweithredu lle mae angen i ni wneud hynny..

3.1 Cyd-destun

Y cam cyntaf yw adolygu'r cyd-destun er mwyn sicrhau bod yr holl wybodaeth berthnasol yn cael ei hystyried. Dylid ystyried y canlynol:

- Sgôp y gweithgareddau sydd i'w hasesu (e.e. corfforaethol, gwasanaeth, cydweithio neu brosiect) a'r amcanion neu'r nodau cysylltiedig (e.e. cynlluniau corfforaethol, cynllun darparu gwasanaeth, cylch gorchwyl a nodau prosiect).
- Effaith yr amgylchedd sy'n newid, yn allanol ac yn fewnol. Yn allanol, gall gynnwys newidiadau gwleidyddol, rheoleiddiol, economaidd, deddfwriaethol a chymunedol. Yn fewnol gall gynnwys newid o ran prosesau, disgwyliadau gwasanaethau, galluoedd neu bartneriaid.
- Lefel y risg y mae'r Cyngor yn barod i'w chymryd mewn perthynas â'r gweithgareddau dan sylw.

Camau Angenrheidiol

- Wrth adolygu eu risgiau, dylai pob gwasanaeth (corfforaethol neu arall) adolygu'r cyd-destun ar gyfer yr asesiad risg. Dylid gwneud hyn yn unol â'r Fframwaith Cynllunio a Rheoli Perfformiad Corfforaethol a phan fydd newidiadau mawr yn digwydd.
- Cyn cynnal asesiad risg mewn perthynas â phrosiect, dylid adolygu'r cyd-destun.

3.2 Nodi Risgiau

Ar ôl adolygu'r cyd-destun, mae angen nodi'r risgiau. Dylai pob risg sy'n effeithio ar yr amcanion dan sylw gael eu cofnodi, p'un a ydynt dan reolaeth y Cyngor ai peidio. Mae cyfle yn agwedd gadarnhaol ar risg na ddylid ei hanwybyddu a gellir ei hystyried o bosibl fel cyfle a gollwyd. Dylai pob risg a nodwyd yn cael eu cofnodi ar y gofrestr risg berthnasol, gyda rhif cyfeirnod unigryw (gweler atodiad 6), a chyda perchennog risg.

Mae nifer o ffyrdd o nodi risgiau, gan gynnwys gweithdai i drafod syniadau, cyfarfodydd unigol neu fychan i edrych ar brofiad a chofnodiadau'r gorffennol.

Mae dod o hyd i'r geiriau iawn i ddiffinio risg yn bwysig er mwyn bod yn glir ynghylch beth yw'r risg. Canllaw da yw ein bod yn gallu edrych yn ôl a dweud a yw'r digwyddiad risg wedi digwydd ai peidio. Mae'n syniad da i ddechrau disgrifiad gyda "Y risg bod ...", neu "Mae'r risg o ..." a pheidio â defnyddio ymadroddion byr a allai fod yn agored i ddehongliad, e.e. "Y risg y bydd methiant y system TG XXX yn arwain at amhariad sylweddol ar y ddarpariaeth o wasanaethau" yn hytrach na "methiant TG". Ni ddylid ailysgrifennu amcanion i'w gwneud yn risgiau ac ni ddylid cynnwys materion yn y gofrestr risg.

Er mwyn sicrhau dull cyson, cyfannol ar draws y Cyngor, defnyddir fframwaith o gategoriâu (gweler atodiad 2). Mae hwn yn darparu iaith gyffredin er mwyn helpu i adolygu, dadansoddi ac atgyfnerthu gwybodaeth risg ar draws y cyngor. Mae'r categorïau risg hefyd yn 'aide memoir' defnyddiol ar gyfer hysbysu'r broses o adnabod risg (e.e. a oes meysydd yn y categorïau nad ydynt wedi cael eu hystyried?)

Camau Angenrheidiol

- Dylid aseinio perchennog a chyfeirnod unigryw (gweler atodiad 6) ar gyfer yr holl risgiau a nodwyd a'u cofnodi ar y gofrestr risg berthnasol.

3.3 Gwerthuso Risg

Ar ôl nodi risg, mae angen asesu'r achosion, canlyniadau / effeithiau posibl a pha mor effeithiol y mae'n cael ei rheoli. Yr achosion sy'n penderfynu ar y tebygolrwydd, a'r canlyniadau sy'n pennu'r effaith. Rheoli'r achos (ion) a'r canlyniad(au) sy'n penderfynu pa mor dda y mae risg yn cael ei reoli (effeithiolrwydd rheoli). Mae hyn yn ei dro yn penderfynu pa gamau gweithredu pellach a all fod eu hangen.

3.3.1 Rheoli Risg

Mae risg yn cael ei mesur o safbwynt effaith a thebygolrwydd yn erbyn meini prawf y cytunwyd arnynt. Mae'r meini prawf a ddefnyddiwn yn 'lled-feintiol', sy'n golygu eu bod yn fwy nag ymagwedd syml o'u mesur fel rhai uchel, canolig ac isel. Mae hyn yn darparu asesiad mwy gwrthrychol ac yn caniatáu i risgiau gael eu blaenoriaethu a'u huwch-gyfeirio mewn modd cyson. Mae blaenoriaethu yn ein helpu i benderfynu lle y dylem ganolbwyntio ein hymdrechion rheoli risg.

Mae effaith risg yn cael ei fesur mewn pum band eang, o 'dibwys' i 'trychinebus' a'r tebygolrwydd o 'go brin' i 'bron yn sicr'. Dylai asesiad o debygolrwydd, fod yn seiliedig ar gyfnod amser priodol - bydd hynny yn gyffredinol dros gyfnod y Cynllun Darparu Gwasanaeth, ond gellir ei ymestyn yn unol â chynlluniau tymor hwy os oes angen. Ar gyfer prosiectau, dylid defnyddio amserlen y prosiect.

Mae'r cyfuniad o ganlyniadau effaith a thebygolrwydd yn arwain at asesiad o ba mor agored ydym i risg ar raddfa ddifrifol, fawr, cymedrol neu fychan. Mae'n lefelau hyn yn dweud wrthym a oes angen i ni gymryd camau pellach neu a oes angen uwch-gyfeirio'r risg.

Camau anghenrheidiol

- Dylai'r holl risgiau a nodwyd gael eu mesur yn ôl eu heffaith a'u tebygolrwydd.

Mae'r meini prawf asesu risg a ddefnyddir yn cael eu dangos yn y ffigur 2 isod (gweler atodiad 3). Mae cyfres ychydig yn wahanol o feini prawf asesu risg yn cael eu defnyddio ar gyfer Prosiectau a chaiff y rhain eu hamlinellu yn Atodiad 4.

Ffigur 2 – Meini Prawf Asesu Risg

LIKELIHOOD	Event is almost certain to occur in most circumstances	>70%	Almost Certain	A					
	Event likely to occur in most circumstances	30-70%	Likely	B					
	Event will possibly occur at some time	10-30%	Possible / Moderate	C					
	Event unlikely and may occur at some time	1-10%	Unlikely	D					
	Event rare and may occur only in exceptional circumstances	<1%	Rare	E					
					5	4	3	2	1
					Insignificant	Minor	Moderate	Major	Catastrophic
Service / Operations					No impact to service quality, limited disruption to operations	Minor impact on service quality, minor service standards are not met, short term disruption to operations	Significant fall in service quality, serious disruption to service standards	Significant impact on service quality, multiple service standards not met, long term disruption to operations	Catastrophic fall in service quality and key service standards are not met, long term catastrophic interruption to operations
Reputation					Public concern restricted to local complaints	Minor adverse local / public / media attention and complaints	Serious adverse local or minor adverse regional or national media public attention	Serious negative regional or national criticism	Prolonged regional & national condemnation
Financial Cost (£)					< £50k	£50k - £250k	£250k - £750k	£750k - £3m	>£3m
					IMPACT				

Corporate Risk Severity Key

	Minor	Risk easily managed locally – no need to involve management
	Moderate	Risk containable at service level – senior management and SLT may need to be kept informed
	Major	Intervention by SLT and / or Executive Committee involvement
	Critical	Significant SLT and Executive Committee intervention

Mae'r disgrifyddion o'r effaith ariannol yn cael eu gosod ar lefel gorfforaethol o berthnasedd fel y bo'n briodol. Cydnabyddir y gall y perthnasedd ym mhob gwasanaeth fod yn is nag ar lefel gorfforaethol, fodd bynnag, cyfres gorfforaethol unigol o feini prawf sy'n cael eu defnyddio.

Mae nifer o wahanol ddisgrifyddion yn cael eu darparu i helpu i amcangyfrif effaith risg - ar wasanaeth / gweithrediadau, enw da a chost ariannol. Pwrpas disgrifyddion lluosog, er nad yw bob amser yn hawdd amcangyfrif effaith y risg yn feintiol, yw bod modd o bryd i'w gilydd eu cymharu â datganiad ansoddol (ee "beirniadaeth gyhoeddus yn y cyfryngau rhanbarthol neu genedlaethol").

Yn ogystal â'r disgrifyddion o'r tebygolrwydd ansoddol, rhoddir rhai canllawiau o ran tebygolrwydd a gellir ystyried y rhain hefyd fel rhai ar gyfer amllder digwyddiad lle mae 1% yn cyfateb i'r tebygolrwydd o 1 mewn digwyddiad 100 mlynedd yn digwydd yn y flwyddyn nesaf, 10% yn 1 mewn digwyddiad 10 mlynedd, a 50% yn 1 mewn digwyddiad flynedd, ac yn y blaen.

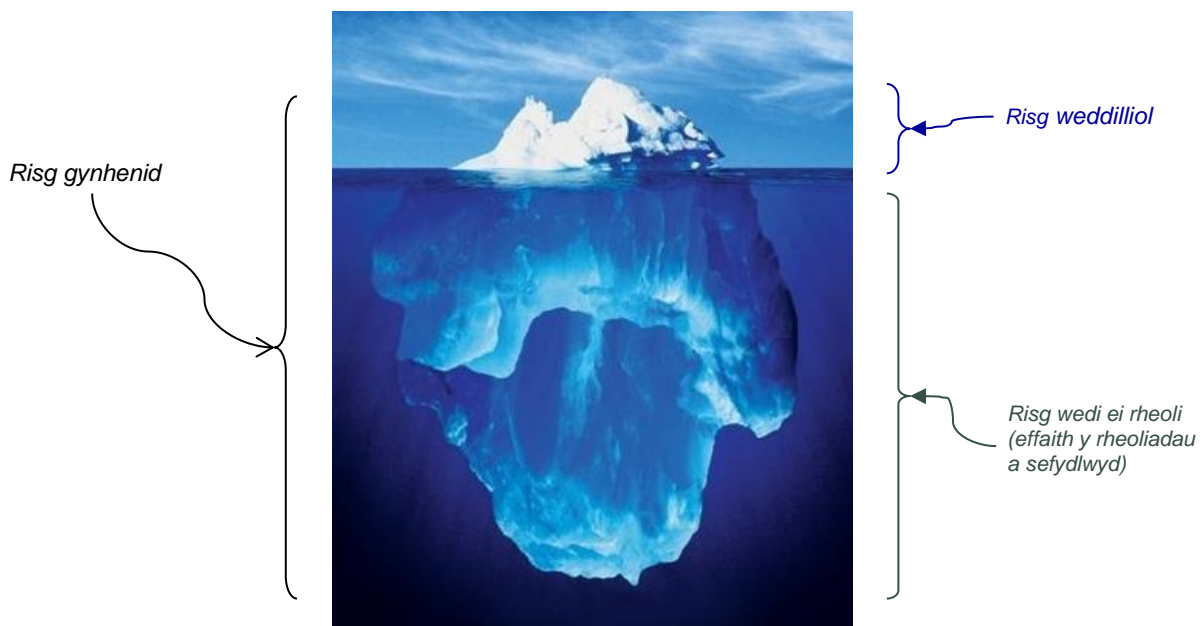
Mae'r rhain yn cael eu defnyddio fel canllaw ac i ddarparu cysondeb - ni ddylid eu hystyried fel disgrifyddion manwl gywir. Os yw effaith y risg o fewn y 3 maen prawf effaith, yna dylid eu sgorio gan ddefnyddio'r uchaf o'r tri.

3.3.2 Risg Gynhenid a Gweddillol

Mae effaith risg a thebygolrwydd wedi cael eu hasesu ar sail gynhenid a gweddilliol. **Risg Cynhenid** yw'r sgôr a roddir i risg gan anwybyddu effaith neu heb roi ystyriaeth i fethiant sylweddol rheolaethau sy'n bodoli eisoes a chyn i unrhyw gamau gweithredu i liniaru'r risg gael eu sefydlu. Y Risg Weddillol yw'r risg fel ag y mae gyda rheolaethau sy'n bodoli eisoes yn eu lle.

Er y gall y risg weddillol fod yn isel, gallai'r risg cynhenid fod yn uchel oherwydd pwysigrwydd y rheolaethau sydd wedi cael eu sefydlu i reoli'r risg. Mae'r berthynas rhwng y risg gynhenid a gweddilliol yn cael ei ddangos yn y mynydd iâ risg cynhenid isod.

Ffigwr 3 – Mynydd Iâ Risg Cynhenid

Gweithredu angenrheidiol
Dylai'r holl risgiau a nodwyd gael eu mesur ar sail gynhenid ynghyd â sail weddilliol.

3.3.3 Gwerthuso Dulliau Rheoli

Wrth asesu risg weddilliol, bydd y dulliau rheoli presennol yn cael eu hystyried. Dulliau rheoli presennol yw'r dulliau hynny sydd eisoes wedi eu sefydlu ac ni y rheiny yr ydym yn bwriadu eu gweithredu. Mae angen ystyried effeithiolrwydd pob dull rheoli o safbwynt rheoli'r risg, o ran ei ddyluniad a'i effeithiolrwydd gweithredol. Mae effeithiolrwydd dyluniad yn cyfeirio at ba mor dda y mae'r dull rheoli wedi'i gynllunio o ran rheoli risg, a'i effeithiolrwydd gweithredol yn cyfeirio at bo mo'r dda y mae'r dull rheoli'n gweithredu yn erbyn y cynllun hwn. Os yw dull rheoli yn cael ei asesu fel un sy'n llai neu'n fwy effeithiol nag y mae mewn gwirionedd, yna bydd y risg weddilliol wedi cael ei goramcan neu ei than-amcan.

Gweithredu Angenrheidiol

- Ar gyfer y dulliau rheoli a nodwyd, dylid ystyried eu heffeithiolrwydd o ran rheoli'r risg, ac yn sicrhau bod effaith y risg a'i thebygolrwydd yn adlewyrchiad cywir o hyn.

3.4 Cynllunio Camau Gweithredu

Un o brif bwrpas asesiad risg yw penderfynu ar yr angen am unrhyw fesurau rheoli pellach sydd eu hangen i liniaru'r risg a nodwyd ynghyd â graddfa'r mesurau hynny. Yn gyffredinol, mewn achos lle mae'r risg weddilliol yn 'ddifrifol' neu'n 'uchel', mae angen cymryd camau pellach. Os ystyrir ein bod yn agored i risg ar lefel 'gymedrol', yna dylid ystyried yn ofalus yr angen am unrhyw gamau lliniaru pellach a graddfa'r camau hynny. Mewn achosion lle nad oes angen cymryd unrhyw gamau lliniaru pellach, yna dylid nodi'r rhesymeg am y penderfyniad hwnnw. Oherwydd nad yw'n fwriad gennym ddileu pob risg o'r sefydliad, yna yn gyffredinol nid oes angen gweithredu ymhellach yn awtomatig ar risgiau 'isel' ac efallai y bydd adegau lle mae'n briodol ystyried cymryd mwy o risg.

Dylai camau gweithredu gael eu datblygu gyda pherchenogaeth ac amserlenni diffiniedig. Pan gaiff yr asesiad risg ei gynnal ochr yn ochr â'r broses cynllunio busnes, dylid cymryd camau i'w hintegreiddio yn y Cynllun Darparu Gwasanaeth.

Fel arfer, mae pedwar opsiwn ar gyfer gwella rheolaeth risg ac maent yn syrthio i'r categorïau canlynol:

3.4.1 Goddef

Bydd rhai risgiau lle mae'r mesurau rheoli cyfredol sydd wedi eu sefydlu yn ddigonol i leihau tebygolrwydd ac effaith y risg (weddilliol) i lefel y gellir ei goddef, ac nad oes angen gwneud unrhyw beth arall neu oherwydd nad yw'n gost effeithiol i geisio ei rheoli ymhellach.

3.4.2 Trin y Risg

Y peth mwyaf cyffredin i'w wneud fydd trin y risg, cymryd camau i leihau'r tebygolrwydd neu effaith y risg neu'r ddau. Mae mynd i'r afael ag achos y risg yn gyffredinol yn effeithio ar y tebygolrwydd (e.e. mesurau ataliol megis gwell hyfforddiant). Mae mynd i'r afael â'r canlyniadau yn gyffredinol yn effeithio ar raddfa'r effaith bosibl (e.e. cynlluniau wrth gefn ar gyfer darparwyr gwasanaethau amgen).

3.4.3 Trosglwyddo

Mae hyn yn cynnwys trosglwyddo risg neu ei rhannu gyda pharti arall drwy gymryd camau megis allanoli neu yswiriant. Fel arfer, bydd rhywfaint o gost / budd ariannol yn gysylltiedig â hyn (e.e. premiymau ar gyfer yswiriant). Gallai allanoli neu sefydlu partneriaethau newydd ganiatáu ar gyfer trosglwyddo rhai risgiau, ond mae'n anochel y daw â risgiau newydd a gwahanol y bydd raid eu rheoli.

3.4.4 Dwyn gweithgaredd i ben

Mewn rhai achosion, yr opsiwn gorau arall yw dwyn i ben y gweithgaredd sy'n achosi'r risg. Yn ymarferol, gall hyn fod yn anodd i'r Cyngor o ystyried y nifer o swyddogaethau statudol yr ydym yn ymgymryd â nhw. Fodd bynnag, mae llawer o awdurdodau wedi rhoi'r gorau i ddarparu gwasanaethau anstatudol oherwydd y risgiau sydd ynghlwm wrth eu gweithredu.

Camau Angenrheidiol

- Penderfynu a oes angen cymryd camau pellach, eu dylunio a neilltuo perchennog ar gyfer y risg ynghyd ag amserlen.

3.5 Monitro

Mae monitro risgiau yn weithgaredd rheoli arferol a dylid eu hintegreiddio fel rhan o gyfrifoldebau rheoli llinell arferol. Nid yw Rheoli Risg yn weithgaredd unwaith ac am byth - mae angen iddo fod yn rhan annatod o'r ffordd rydym yn gweithio. Bydd cynnydd o ran rheoli risg yn cael ei fonitro ac adroddir arno er mwyn sicrhau fod colledion yn cael ei lleihau a'r hyn y bwriedir ei wneud yn cael ei wneud mewn gwirionedd.

Camau Angenrheidiol

- Monitro risgiau ar y lefel berthnasol yn rheolaidd gan ddibynnu ar eu pwysigrwydd. Mae'r gofynion sylfaenol ar gyfer adolygu risg yn cael eu nodi yn y Fframwaith Cynllunio a Rheoli Perfformiad Corfforaethol (gweler atodiad 7).
- Dylai unrhyw risgiau sydd wedi eu cwblhau gael eu cefnogi gan dystiolaeth eu bod wedi eu cwblhau a'u harchifo.

4. Adrodd ar Risgiau

Yn ychwanegol at fonitro arferol, dylid sefydlu cylch rheolaidd ar gyfer adrodd ar risgiau fel y gwelir yn ffigur 4 isod.

Ffigur 4 – Y broses adrodd ar risgiau

4.1 Trefniadau Adrodd

Bydd adroddiadau mewnol rheolaidd yn galluogi uwch reolwyr ac Aelodau i fod yn gwbl ymwybodol o faint y risgiau a'r newidiadau sy'n digwydd iddynt.

Mae trefniadau adrodd mewnol yn darparu ar gyfer wahanol lefelau'r Cyngor, y wybodaeth fwyaf priodol. Mae'r trefniadau hyn yn caniatáu:

- Monitro'n rheolaidd y broses o nodi a blaenoriaethu risgiau corfforaethol a gwasanaeth fel rhan annatod o'r trefniadau Fframwaith Cynllunio a Rheoli Perfformiad Corfforaethol sydd eisoes yn bodoli.
- Adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Gwaith ar risgiau corfforaethol a strategol y Cyngor.
- Adroddiadau blynyddol i'r Pwyllgor Archwilio ar effeithiolrwydd y fframwaith rheoli risg.
- Adroddiadau rheolaidd i'r Aelodau ar y cynnydd o ran rheoli risgiau allweddol, gan gynnwys cymryd camau mewn perthynas â'r cynlluniau gweithredu.

Bydd y Rheolwr Risg ac Yswiriant yn cynorthwyo gwasanaethau i baratoi risgiau gwasanaeth a risgiau corfforaethol fel y gellir ystyried eu cynnwys o fewn yn y templed ar gyfer y Gofrestr Risg Gorfforaethol. Bydd yr holl wybodaeth sydd i'w chynnwys yn y templed wedi cael ei monitro trwy'r Fframwaith Cynllunio a Rheoli Perfformiad Cynllunio Corfforaethol. Bydd yr holl risgiau gwasanaeth wedi cael eu cytuno a'u cymeradwyo gan yr Aelod(au) Portffolio perthnasol. Bydd yr holl risgiau corfforaethol wedi cael eu cytuno a'u cymeradwyo gan yr UDA a'r Pwyllgor Gwaith.

4.1.1 Uwch-gyfeirio

Darperir y meini prawf canlynol ar gyfer uwch-gyfeirio (gan ddefnyddio'r meini prawf asesu risg) i ddisgrifio lefel yr ymyrraeth reoli sydd ei hangen gan ddibynnu ar ba mor agored y mae'r Cyngor i'r risg. Mae'r meini prawf hyn yn cael eu pennu ar lefel gorfforaethol ac ni fwriedir iddynt awgrymu nad yw risg 'gymedrol' (ar lefel gorfforaethol) yn bwysig i wasanaeth penodol (ar lefel gwasanaeth) ac efallai y bydd angen cymryd camau pellach neu ei monitro ar lefel y gwasanaeth hwnnw.

Ffigwr 5 – Allwedd o'r Meini Prawf ar gyfer Uwch-gyfeirio

	Bychan	Gellir rheoli'r risg yn hawdd yn lleol – dim angen dwyn rheolwyr i mewn
	Cymedrol	Mae modd cynnal y risg ar lefel gwasanaeth – efallai bydd angen rhoi gwybod i'r uwch reolwyr a'r UDA am unrhyw ddatblygiadau
	Mawr	Ymyrraeth gan yr UDA ac / neu ddwyn y Pwyllgor Gwaith i mewn
	Difrifol	Cryn ymyrraeth gan yr UDA a'r Pwyllgor Gwaith

Camau Angenrheidiol

- Uwch-gyfeirio risgiau'n unol â'r meini prawf ar gyfer uwch-gyfeirio.
- Dylid rhoddi gwybod i'r UDA, drwy'r Rheolwr Risg ac Yswiriant, am unrhyw risgiau mawr neu ddifrifol a nodwyd y tu allan i'r trefniadau Cynllunio a Rheoli Perfformiad Corfforaethol arferol. Dylid adrodd ar unrhyw risgiau eraill drwy'r broses reoli arferol.

4.2 Cofrestr Risg

Y gofrestr risg (gweler atodiad 5) yw'r modd yr ydym yn dogfennu ac yn adrodd ar risgiau a'r camau gweithredu i'w rheoli a dylid eu cadw'n gyfredol a'u trafod yn rheolaidd fel rhan o'r broses rheoli.

Nid oes rhaid i risgiau gyda mân risgiau cynhenid gael eu hychwanegu at y gofrestr risg oherwydd nid ydynt yn peri pryder sylweddol o ran tebygolrwydd neu effaith. Mae angen cynnwys risgiau gyda risg weddilliol fechan ond risg gynhenid gymedrol, fawr neu ddifrifol oherwydd gallai methiant effeithiolrwydd y dulliau rheoli presennol achosi pryder.

5. Defnyddio'r Broses Asesu Risg

5.1 Cynllunio a Pherfformiad Corfforaethol

Mae'r Fframwaith Cynllunio a Pherfformiad Corfforaethol yn cynnwys cyfnodau allweddol lle rydym yn adolygu ac yn diwygio ein hamcanion, felly mae'n rhesymegol hefyd i ni adolygu ein risgiau allweddol a'r modd yr ydym yn eu rheoli ar yr un pryd. Mae risg yn cyfeirio at y digwyddiadau hynny a allai effeithio ar ein gallu i gyflawni ein hamcanion ac o'r herwydd, mae cynllunio busnes yn rhoi'r cyfle i ni edrych ymlaen a mynd ati i reoli risg mewn modd rhagweithiol.

O fewn ein proses gynllunio (e.e. achosion busnes, cynlluniau darparu gwasanaeth) mae angen ystyried:

- Beth sydd angen i ni ei wneud yn ystod y flwyddyn(blynyddoedd) nesaf i gyflawni ein cynlluniau, a beth yw'r risgiau sydd ynghlwm wrth beidio â gwneud y pethau hyn?
- Beth allai fynd o'i le, gyda hynny'n effeithio'n sylweddol ar ein cynllun, a sut y byddem yn sylweddoli hynny mewn da bryd?
- Risgiau Allanol a nodi'r rhai y mae'n realistig i ni gynllunio ar eu cyfer?

Camau angenrheidiol

- Dylid asesu risg fel rhan o'r broses cynllunio busnes a'i gynnwys yn y Cynllun Darparu Gwasanaeth. Dylai cofrestrau risg gael eu diweddarau gan wasanaethau er mwyn adlewyrchu unrhyw newidiadau sy'n deillio o hyn.
- Wrth fonitro'r Cynllun Darparu Gwasanaeth yn ystod y flwyddyn, dylid yn ogystal, adolygu'r risgiau.

5.2 Busnes fel arfer

Cyfrifoldeb rheolwyr llinell yw rheoli risg o ddydd i ddydd. Er y dylid yn ymarferol reoli risg wrth wneud penderfyniadau o ddydd i ddydd, mae adegau penodol pan fydd cynnydd yn erbyn amcanion a chanlyniadau penderfyniadau gweithredol yn cael eu hadolygu. Dyma pryd y dylid cael trafodaeth ffurfiol ynghylch risg a dyma pryd y dylid hefyd ddiweddarau'r cofrestrau risg i adlewyrchu hyn. Dylid trafod, adolygu ac adrodd ar risg yn rheolaidd mewn cyfarfodydd rheoli a chyfarfodydd tîm. Caiff risgiau allweddol a chynnydd o ran gweithredu eu hadolygu yn y cyfarfodydd hyn fel y pennir hynny gan ddifrifoldeb y risg.

Disgwylir i bob gwasanaeth a phartneriaeth gynnal cofrestr risg gyfredol. Mater i'r gwasanaeth yw penderfynu a yw hefyd yn cofnodi ei asesiad risg ac yn cynnal cofrestrau risg ar lefel unedau busnes. Bydd hyn yn dibynnu ar faint, cymhlethdod ac ystod y gweithgareddau yn y gwasanaeth.

Gweithredu angenrheidiol

- Dylai risgiau gwasanaeth gael eu hadolygu'n rheolaidd fel rhan o gynlluniau busnes fel arfer (e.e. cyfarfodydd rheoli rheolaidd) a dylid ystyried risgiau newydd neu rai sy'n esblygu.
- Rhaid i'r gwasanaeth gadw Cofrestr Risg gyfredol ar gyfer y gwasanaeth.
- Gall gwasanaethau benderfynu a oes angen cofrestrau risg ar gyfer unedau busnes.
- Hunanasesu

5.3 Prosiectau

Mae gan brosiectau amcanion clir gan gynnwys sgôp, amserlen a chyllideb wedi'u diffinio'n glir ac o'r herwydd mae'n amlwg y dylid nodi, asesu a rheoli risg fel rhan o brosiectau. Mae'r broses asesu risg yn ei hanfod yr un fath â'r broses ar gyfer busnes fel arfer.

Mae'n werth buddsoddi adnoddau mewn lleihau risg yn ystod cyfnod cynnar y prosiect. Rhaid cael diagnosis o'r risgiau a gododd yn ystod y prosiect a'u datrys a bydd hynny'n ychwanegu at y costau. Yn aml, mae cyfradd y cynnydd yn y gost o safbwynt risg yn esbonyddol, a bydd risgiau y gellir eu lleihau neu eu dileu yn ystod y cyfnod cychwynnol yn talu ar eu canfed o ran cyfyngu ar gyfanswm cost y prosiect. Mae'n well nodi a rheoli risgiau yn ystod cyfnod sefydlu'r prosiect yn hytrach na chaniatáu cronfa wrth gefn ar y sail fod pethau'n siŵr o fynd o chwith, er nad ydym yn gwybod beth fydd yn mynd o'i le!

Caiff y meini prawf ar gyfer asesu risg ariannol eu newid i adlewyrchu pob prosiect (gweler atodiad 4).

Gweithredu angenrheidiol

- Dylid cynnal ymarfer asesu risg fel rhan o unrhyw brosiect. Dylid sefydlu cofrestrau risg ar adeg sefydlu'r prosiect a'u cynnal drwy gydol oes y prosiect.
- Dylid ystyried a gafodd risgiau prosiect eu rheoli'n effeithiol fel rhan o'r adolygiadau a'r ôl gweithredu prosiectau.

Atodiad 1 – Risgiau a Materion

Yn aml iawn, mae risgiau'n cael eu drysu gyda materion.

"Risg" yw 'digwyddiad a fyddai, pe bai'n digwydd, yn effeithio ar ein gallu i gyflawni ein hamcanion yn llwyddiannus'. Mae risg yn ddigwyddiad posibl neu'n ansicrwydd ar gyfer y dyfodol.

Mae **"mater"** yn cyfeirio at ganlyniadau digwyddiad sydd eisoes wedi digwydd a'r camau rheoli sydd ar y gweill neu wedi eu cynllunio i liniaru'r risg.

Y gwahaniaeth, felly, yw nad yw risg wedi digwydd eto ond mae mater yn rhywbeth sydd eisoes wedi digwydd.

Caiff enghreifftiau o risgiau a materion eu cynnwys isod:

Risg	Mater
Y risg y gall gweithwyr gael eu hanafu'n ddifrifol yn y gwaith ar ôl llithro, baglu neu syrthio	Mae cyflwr yr adeilad yn wael ac nid yw'n gwneud i'r gwasanaeth edrych yn broffesiynol
Mae'r risg o fethiant yn y system gyflogres yn golygu na fydd staff yn cael eu talu	Mae diffyg buddsoddiad yn y system TG
Y risg y bydd setliadau gan Lywodraeth Cymru i'r Cyngor yn y dyfodol yn ansefydlogi sefyllfa ariannol y Cyngor	Mae toriadau i'r gyllideb yn golygu na fydd modd cwrdd ag ymrwymadau ariannol cyfredol

Ni ddylid ailysgrifennu materion ac amcanion i'w gwneud yn risg.

Atodiad 2 – Categoriâu o Risg

Mae categorïau risg yn canolbwyntio ar y ffynhonnell y risg, a bwriedir iddynt gael eu defnyddio fel set o awgrymiadau i ystyried senarios a fydd yn arwain at ganlyniadau a fydd yn effeithio ar amcanion penodol.

Gall categorïeddio risg yn llwyddiannus gael ei gymharu â gwerthusiad meddygol effeithiol. Os bydd y meddyg yn gofyn: "Sut ydych chi'n teimlo?" Efallai y bydd y claf yn dweud, "Iawn." Ond mae'r archwiliad yn llawer mwy dadlennol os yw'r meddyg yn gofyn: "Sut mae eich pengliniau'n teimlo? Beth am eich ysgyfaint? Unrhyw boen cefn?". Gyda'r cwestiynau hyn, bydd y claf yn dechrau meddwl yn benodol am rannau o'i gorff.

Mae'r categorïau a ddefnyddir gan y Cyngor hwn yn cael eu cynnwys yn y tabl isod, ac maent yn seiliedig ar gategoriâu a ddefnyddir gan gynghorau eraill; ystyried pa mor ddefnyddiol y bydd pob awgrym ar gyfer siapio meddyliau'r rhai sy'n nodi risgiau ac ymdrechion ymarferol i gymhwyso'r categorïau hyn i'r risgiau y mae gwasanaethau wedi'u nodi.

Gwleidyddol	Economaidd	Cymdeithasol
<p>Yn codi o'r sefyllfa gwleidyddol</p> <ul style="list-style-type: none"> Newid ym Mholisi'r Llywodraeth Cyflawni Polisi Lleol a Blaenoriaethau Strategol Newid o ran polisi neu flaenoriaethau lleol Methiant i gadw addewidion i'r etholwyr Cyfansoddiad gwleidyddol Sefydlodlogrwydd y sefyllfa gwleidyddol Cylchoedd etholiadau Strwythur o ran gwneud penderfyniad Bysnesu/camdddefnydd (twyll, lygredd, diffyg ffocws strategol Materion yn ymwneud ag arweinyddiaeth Rheoli enw da Ymateb i arloesed/moderneiddio. 	<p>Yn codi o'r sefyllfa economaidd yn genedlaethol ac yn lleol a sefyllfa benodol y sefydliad</p> <ul style="list-style-type: none"> Trysorlys – Buddsoddiadau, Diwygiadau Sefyllfa o ran benthygiadau, buddsoddiadau a chyfraddau llog Sefyllfa gyllidebol Sectorau cyflogaeth allweddol (e.e. gorddibyniaeth ar gyflogwyr allweddol) Dangosyddion tlodi Rhagolygon o ran y galw (e.e. ar wasanaethau megis budd-daliadau a gofal cymdeithasol sy'n cael eu harwain gan y galw amdanynt) Cystadleuaeth rhwng cyflenwyr a'r effaith ar wasanaethau/prisiau Y sefyllfa economaidd yn gyffredinol/yn rhanbarthol Ymrwymadau nad ydynt wedi eu cofnodi Gwerth/cost cyfalaf neu asedau Effaith argyfwng sifil (e.e. llifogydd) Lefelau'r Dreth Gyngor 	<p>Yn codi o'r ddemograffeg genedlaethol a lleol a thueddiadau cymdeithasol</p> <ul style="list-style-type: none"> Newidiadau cymdeithasol - anghenion disgwyliadau ac agweddau Proffil demograffig (oed, hil ac ati) Patrymau a phroffil preswyl (e.e. tymhorol, teithio i'r gwaith, cyflwr y stoc dai, cymysgedd cyhoeddus/preifat) Ystadegau/tueddiadau iechyd Y ddarpariaeth hamdden a diwylliannol Ystadegau/tueddiadau o ran trosedd Plant mewn perygl Pobl hŷn Cyflogaeth Dysgu Gydol Oes Adfywio Grwpiau neu gymunedau difreintiedig
Deddfwriaethol/Rheoleiddiol	Amgylcheddol	Cystadleuol
<p>Yn codi o newidiadau cyfreithiol posibl rŵan ac yn y dyfodol a gwybodaeth reoleiddiol y sefydliad</p> <ul style="list-style-type: none"> Deddfwriaeth Newydd – Cyfraith Genedlaethol ac Ewropeaidd Rheoliadau newydd Sylw gan reoleiddwyr – e.e. archwilwyr/arolygwyr, ymyrraeth Y modd yr ymateb i feirniadaeth CPA, ESTYN, CSSIW, JAR ac APA. CAA – Asesiad Risg Blynyddol, Defnydd o Anodau, Cyfeiriad y Daith LAA – dyletswydd statudol i gydweithredu, targedau, perfformiad ac adroddiad blynyddol Ymddiriedolaeth y Plant Cyfarwyddyd Ewropeaidd – Caffael CCA – Parodrwydd ar gyfer Argyfwng, Parhad Busnes Adran 17 – Deddf Trosedd ac Anhrefn 1998 Cydraddoldeb – RRA, RED, DSA, EER, GRA 	<p>Yn codi o faterion cynhenid sy'n gysylltiedig â'r amgylchedd ffisegol</p> <ul style="list-style-type: none"> Natur yr amgylchedd (trefol, gwledig, cymysg) Defnydd tir – tir glas, tir llwyd Materion mewn perthynas â chael gwared ar wastraff ac ailgylchu Problemau draenio/llifogydd/erydiad/ymsuddiad/tirlithriadau Effaith argyfwng sifil (e.e. llifogydd) Problemau/tagfeydd traffig Cynllunio, Trafnidiaeth Llygredd, gollyngiadau, sŵn Newid hinsawdd Effeithlonrwydd ynni 	<p>Yn codi o ysbryd cystadleuol y sefydliad a pha mor gystadleuol yw'r gwasanaethau ac ati</p> <ul style="list-style-type: none"> Safle yn y gynghrair Y berthynas gydag awdurdodau cyfagos a phartneriaid, e.e. cystadleuol neu gydweithredol Statws cyfredol/statws a ddeisyfir, e.e. statws Cyngor Rhagorol Llwyddiant o ran sicrhau cyllid Natur y ddarpariaeth o wasanaethau Cystadleuaeth ar gyfer defnyddwyr gwasanaeth, e.e. meysydd parcio Bidiau am gyllid gan y Llywodraeth Cost, ansawdd, gwerth am arian Sector Cyhoeddus yn erbyn y Sector Preifat neu Asiantaethau Eraill

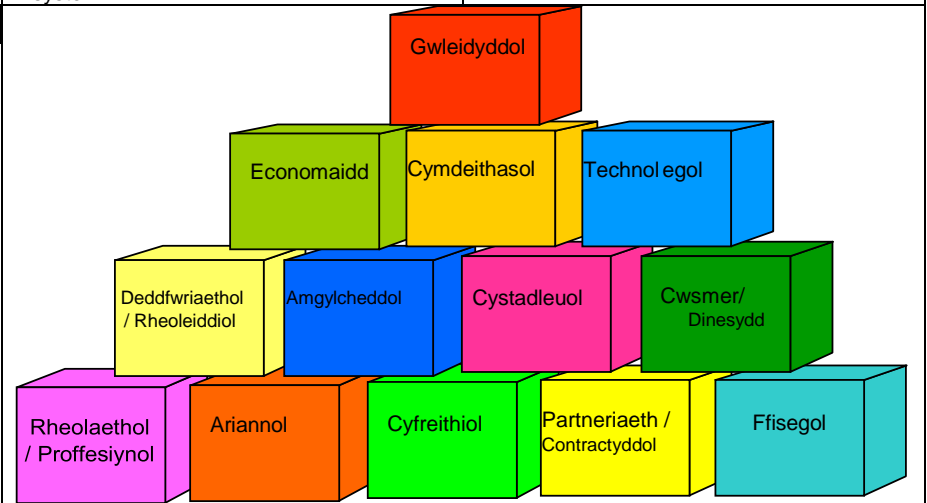
Proffesiynol/Rheolaethol	Ariannol	Cyfreithiol
<p>Yn codi o'r angen i fod yn gymwys o safbwynt rheolaethol a phroffesiynol</p> <ul style="list-style-type: none"> Sylwadau'n codi o adolygiadau cymheiriaid – e.e. ideA, adolygiadau gan ymgynghorwyr, archwilio mewnol ac ati Statws proffesiynol/rheolaethol swyddogion allweddol Sefydlogrwydd strwythur swyddogion/timau rheoli Gallu a chapsiti – y sefydliad ac unigolion Newidiadau a phersonoliaethau staff allweddol Trosiant, recriwtio a chadw staff, rheoli doniau a chynllunio olyniaeth Newid – ei weithredu a'i reoli Hyfforddiant a datblygu Gweithio mewn partneriaeth Fframweithiau a phrosesau rheoli – effeithlon, effeithiol Materion proffesiwn-benodol Cenhadaeth, gweledigaeth a gwerthoedd 	<p>Yn codi o'r fframwaith cynllunio a rheolaeth ariannol</p> <ul style="list-style-type: none"> Sefyllfa ariannol yr awdurdod Lefel yr arian wrth gefn Polisi a rheolaeth gyllidebol Dirprwyo'r gyllideb a disgyblaethau ariannol Systemau monitro ac adrodd Gwendidau o ran rheolaeth – gwrth-dwyll a llygredd Incwm a Refeniw Grantiau a chyllid allanol Yswiriant – digonolrwydd yswiriant, lefelau hunangyllido, tyniadau ac ati Cyfalaf Cyfraddau llog, chwyddiant, treth incwm ac ati Effeithlonrwydd, buddsoddi mewn blaenoriaethau Dadfuiddsoddi mewn meysydd nad ydynt yn rhai blaenoriaeth 	<p>Yn codi o newidiadau mewn deddfwriaeth ac/neu achosion posibl o dorri deddfwriaeth</p> <ul style="list-style-type: none"> Heriau cyfreithiol, adolygiadau barnwrol Digonolrwydd y gefnogaeth gyfreithiol Ffiniau o ran cyfrifoldeb corfforaethol a phersonol Arian wrth gefn digonol i amddiffyn heriau cyfreithiol neu ymrwymadau nad ydynt wedi eu cofnodi Rheoli Enw Da Partneriaethau – Ymrwymadau Cyfreithiol, ymrwymadau contractyddol

Partneriaeth/Contractyddol	Technolegol	Cwsmer/Dinesydd
<p>Yn codi o bartneriaethau a chontractau</p> <ul style="list-style-type: none"> Partneriaid allweddol – sectorau cyhoeddus, preifat a gwirfoddol Fframweithiau atebolrwydd a ffiniau partneriaethau Cynlluniau PFI Prosiectau mawr, mentrau ar y cyd Gwasanaethau a allanolir Rheoli perthynas Trefniadau caffael/polisi adnewyddu contractau Perfformiad partneriaethau/contractwyr Newid – rheoli newid, strategaethau ymadael Capasiti a Gallu – cynnydd i gyflawni blaenoriaethau Rheoli enw da Ymrwymadau cyfreithiol, ymrwymadau contractyddol 	<p>Yn codi o newidiadau technolegol a sefyllfa dechnolegol y sefydliad</p> <ul style="list-style-type: none"> Strategaeth dechnolegol Newidiadau/datblygiadau technolegol – capasiti i ddelio gyda newidiadau/datblygiadau Defnydd cyfredol o dechnoleg/dibyniaeth arno Partneriaid technolegol cyfredol neu arfaethedig Cyflwr pensaernïol Perfformiad a dibynadwyedd cyfredol Diogelwch a safonau, e.e. gwasanaeth wrth gefn, adfer, cyfrinachedd Galw technolegol – anghenion a disgwyliadau'r cwsmer Methiant system allweddol neu brosiect technolegol allweddol Cefnogaeth dechnolegol ar gyfer arloesedd Caffael y dechnoleg orau a chynnal y system 	<p>Yn codi o'r angen i gwrdd ag anghenion neu ddisgwyliadau cyfredol/newidiol cwsmeriaid a dinasyddion.</p> <ul style="list-style-type: none"> Gofal Cwsmer Graddfa a natur yr ymgynghori/ymgysylltiad gyda'r gymuned, e.e. grwpiau cymunedol, busnesau lleol, grwpiau ffocws, paneli dinasyddion ac ati Demograffeg – dadansoddiad, deall Perthynas gydag arweinwyr cymunedol, grwpiau tenantiaid a grwpiau 'gwrthwynebus' Gwelededd gwasanaethau, e.e. casglu sbwriel, glanhau strydoedd ac ati Darparu gwasanaethau – ymateb, atborth, cwynion, canmoliaethau Rheoli Enw Da – Cyfathrebu gyda'r cyhoedd a'r cyfryngau Canlyniadau ar gyfer yr ardal - LAA (canlyniadau, targedau ac ati) Cydyntiant cymunedol

Ffisegol

Yn codi o beryglon ffisegol neu fuddion posibl sy'n gysylltiedig â pphobl, tir, adeiladau, cerbydau, peiriannau a chyfarpar

- Asedau – Natur a chyflwr yr asedau gan gynnwys cadw cofnodiaidau
- Ymrwymiad i iechyd, diogelwch a lles staff, partneriaid a'r gymuned
- Asesiadau risg
- Cofnodiaidau o ddamweiniau a digwyddiadau
- Arferion cynnal a chadw
- Parhad busnes
- Diogelwch – staff, asedau, adeiladau, offer, cyfarpar, peiriannau, cerbydau
- Asedau – prynu, prydlesu, gwerthu, rhent, referniw, incwm, cynnal a chadw
- Strategaeth AD – hyfforddiant, datblygu, iechyd ac ati.

Atodiad 3 – Meini Prawf Aseu Risg

LIKELIHOOD	Event is almost certain to occur in most circumstances	>70%	Almost Certain	A					
	Event likely to occur in most circumstances	30-70%	Likely	B					
	Event will possibly occur at some time	10-30%	Possible / Moderate	C					
	Event unlikely and may occur at some time	1-10%	Unlikely	D					
	Event rare and may occur only in exceptional circumstances	<1%	Rare	E					
					5	4	3	2	1
					Insignificant	Minor	Moderate	Major	Catastrophic
Service / Operations					No impact to service quality, limited disruption to operations	Minor impact on service quality, minor service standards are not met, short term disruption to operations	Significant fall in service quality, serious disruption to service standards	Significant impact on service quality, multiple service standards not met, long term disruption to operations	Catastrophic fall in service quality and key service standards are not met, long term catastrophic interruption to operations
Reputation					Public concern restricted to local complaints	Minor adverse local / public / media attention and complaints	Serious adverse local or minor adverse regional or national media public attention	Serious negative regional or national criticism	Prolonged regional & national condemnation
Financial Cost (£)					< £50k	£50k - £250k	£250k - £750k	£750k - £3m	>£3m
					IMPACT				

Corporate Risk Severity Key

	Minor	Risk easily managed locally – no need to involve management
	Moderate	Risk containable at service level – senior management and SLT may need to be kept informed
	Major	Intervention by SLT and / or Executive Committee involvement
	Critical	Significant SLT and Executive Committee intervention

Atodiad 4 – Meini Prawf Asesu Risg Prosiectau

LIKELIHOOD	Event is almost certain to occur in most circumstances	>70%	Almost Certain	A					
	Event likely to occur in most circumstances	30-70%	Likely	B					
	Event will possibly occur at some time	10-30%	Possible	C					
	Event unlikely and may occur at some time	1-10%	Unlikely	D					
	Event rare and may occur only in exceptional circumstances	<1%	Rare	E					
					5	4	3	2	1
					Insignificant	Minor	Moderate	Major	Catastrophic
Time / Objectives /Scope					Insignificant increase to project time. Barely noticeable impact on project scope or objectives	<5% increase to project time. Minor impact on project scope or objectives	5% - 20% increase to project time . Major impact on project scope or objectives requiring SRO approval	20% - 50% increase to project time. Impact on project scope or objectives unacceptable to SRO	>50% increase to project time. Project fails to meet objectives or scope
Reputation					Trust recoverable with little effort or cost	Trust recoverable at modest cost with resource allocation within budgets	Trust recovery demands cost authorisation beyond existing budgets	Trust recoverable at considerable cost and management attention	Trust severely damaged and full recovery questionable and costly
Financial Cost (£)					Insignificant increase to project cost.	<5% increase to project cost.	5% - 20% increase to project cost.	20% - 50% increase to project cost.	>50% increase to project cost.
IMPACT									

Severity	Management intervention
 Minor	Report the new risk through the Highlight Report and Risk Register at the next meeting of the Project Board. Project Manager to monitor and manage the risk through the normal risk arrangements.
 Moderate	Email the new risk to the SRO for agreement of the mitigating actions. Report the through the Highlight Report and Risk Register at the next meeting of the Project Board. Project Manager to monitor and manage the risk through the normal risk arrangements.
 Major	Email the new risk to the SRO for agreement of the mitigating actions before emailing to the Project Board for agreement. Project Manager to monitor and manage the risk providing weekly updates to the SRO.
 Critical	Email the new risk to the SRO for agreement of the mitigating actions before emailing to the Project Board for agreement. SRO to alert the SLT of the risk at their next meeting. Project Manager to monitor and manage the risk providing weekly updates to the SRO.

Atodiad 5 – Tabled Cofrestr Risg

Nodwch os gwelwch yn dda mai amlinelliaid yn unig yw'r isod. Mae tabled llawn o'r gofrestr risg ar gael fel dogfen Microsoft Excel ar wahân.

<Enw'r Gwasanaeth>

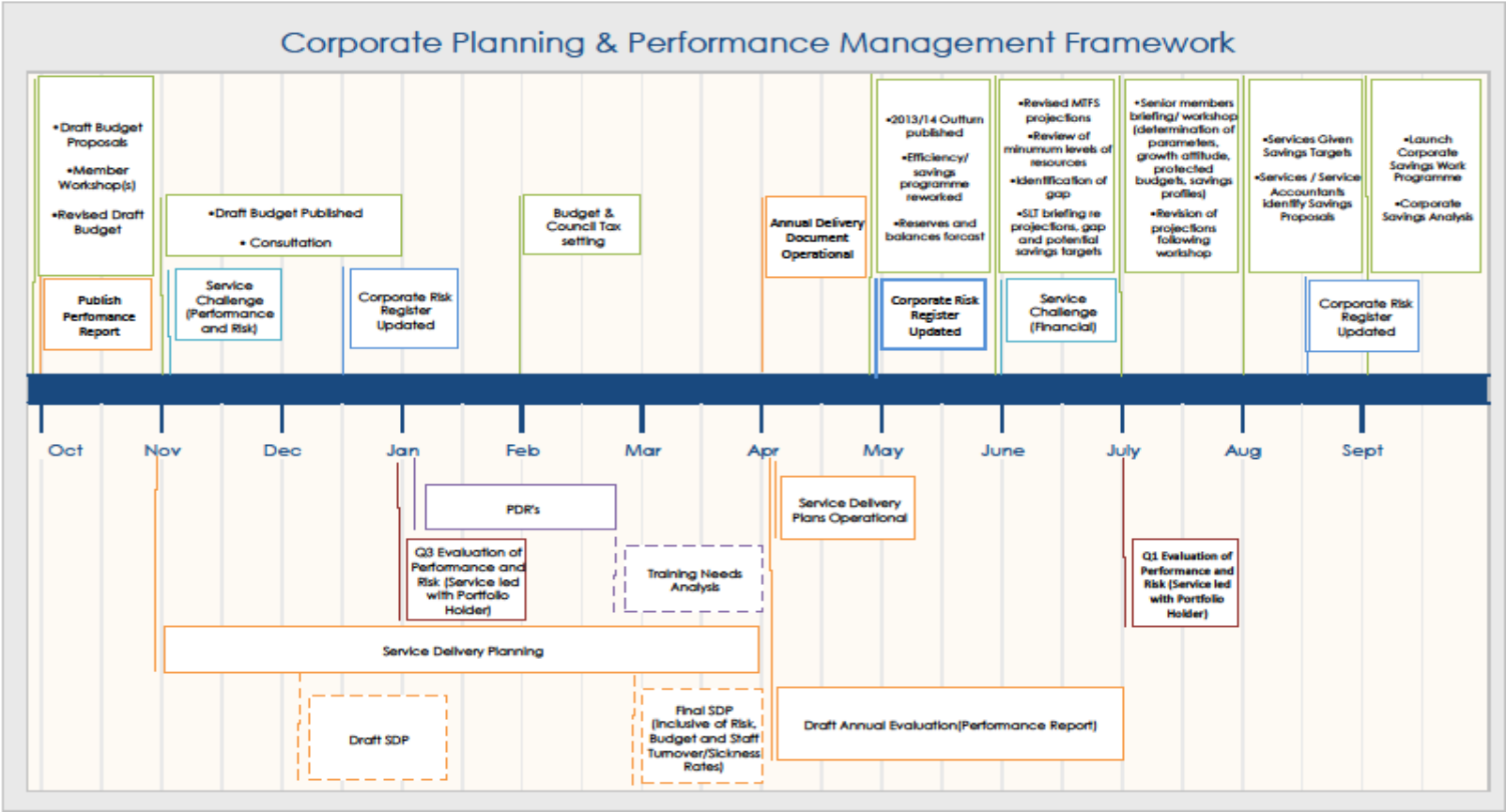
Diweddarwyd: DD.MM.YY

Rhif y Risg	Risg	Effaith / Canlyniadau	Perchennog y Risg	Risg Gynhenid			Dulliau Rheoli Cyfredol	Risg Weddilliol			Camau Ychwanegol sydd eu hangen			Amlder Adolygu
				Tebygolrwydd	Effaith	Sgôr		Tebygolrwydd	Effaith	Sgôr	Gweithredu	Swyddog Cyfrifol	Dyddiad Targed	

Atodiad 6 – Cofrestr Risg: Rhifau Cyfeiriad

Gwasanaeth:	Cyfeirnod
1. Risgiau Corfforaethol	YM000
2. Adfywio Economaidd a Chymunedol	EC000
3. Rheoleiddio	PP000
4. Gwasanaethau Amgylcheddol a Thechnegol	ET000
5. Gwasanaethau Plant	GP000
6. Gwasanaethau Oedolion	SS000
7. Tai	GT000
8. Dysgu	AD000
9. Adnoddau	CP000
10. Trawsnewid Corfforaethol	TR000
11. Busnes y Cyngor	BC000

Atodiad 7 – Fframwaith Cynllunio Corfforaethol a Rheoli Perfformiad

Atodiad 8 – Rhestr Termau

Rheolaeth - proses, polisi, arfer neu gamau gweithredu eraill sydd eisoes wedi eu sefydlu i leihau'r risg negyddol neu wella cyfleoedd cadarnhaol. Gall y gair 'rheoli' hefyd gael ei ddefnyddio ar gyfer proses a luniwyd i roi sicrwydd rhesymol mewn perthynas â chyflawni amcanion.

Digwyddiad – cyfres benodol o amgylchiadau'n digwydd. Gall digwyddiad fod yn sicr neu ansicr. Gall digwyddiad fod yn ddigwyddiad unigol neu'n gyfres o ddigwyddiadau.

Effaith - canlyniad neu effaith y digwyddiad. Gall fod mwy nag un effaith o un digwyddiad. Gall effeithiau amrywio o gadarnhaol i negyddol. Gall effeithiau gael eu mynegi'n ansoddol neu'n feintiol. Caiff effeithiau eu hystyried mewn perthynas â chyflawni amcanion

Mater – mae'n cyfeirio at ganlyniadau risg sydd eisoes yn bodoli ac y mae camau rheoli i'w lliniaru eisoes ar y gweill neu wedi'u cynllunio. Mewn amgylchedd prosiect, mae mater yn bwynt neu'n rhywbeth dan sylw y mae cwestiwn neu anghydfod yn ei gylch, neu'n bwynt neu'n fater nad yw wedi'i setlo, ond sy'n cael ei drafod neu'n rhywbeth y mae gwahanol safbwyntiau neu anghytuno yn ei gylch.

Tebygolrwydd - yn disgrifio i ba raddau y mae digwyddiad yn debygol o ddigwydd. Gellir mynegi tebygolrwydd yn ansoddol neu'n feintiol. Gellir defnyddio tebygolrwydd neu amllder wrth ddisgrifio risg.

Risg - digwyddiad a fyddai, petai'n digwydd, yn effeithio ar ein gallu i gyflawni ein hamcanion busnes yn llwyddiannus. Mae risg yn fesur a ddefnyddir i ddisgrifio'r ansicrwydd ynghylch digwyddiad a'i effaith bosibl.

Risg weddilliol – y risg sy'n parhau ar ôl ystyried y rheolaethau sy'n bodoli eisoes a'u heffeithiolrwydd.

Risg gynhenid – y risg cyn ystyried y rheolaethau sy'n bodoli eisoes a'u heffeithiolrwydd.

Risg Darged – lefel y risg a ddisgwylir yn y dyfodol ar ôl cwblhau'r camau gweithredu a gynlluniwyd i'w lliniaru.

Prosiect - strwythur dros dro sy'n cael ei greu i'r pwrpas o ddarparu un neu fwy o gynhyrchion busnes yn ôl achos busnes y cytunwyd arno mewn ffrâm amser y cytunwyd arno a gyda chyllideb a bennwyd.

Asesu risg - y broses gyffredinol o adnabod risg, dadansoddi, cynllunio gweithredu ac adolygu.

Cofrestr Risg - y ddogfen lle rydym yn cofnodi ein risgiau.